

**Viktor Porada, Květoň Holcr,
Eduard Bruna**

**Bezpečnostní výzkum v oblasti
konstituování a rozvoje
bezpečnostních věd**

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 28, 214-227

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 28, 2017 (214–227)
DOI 10.24356/KB/28/11

BEZPEČNOSTNÍ VÝZKUM V OBLASTI
KONSTITUOVÁNÍ A ROZVOJE
BEZPEČNOSTNÍCH VĚD

SAFETY RESEARCH ON THE FORMATION
AND DEVELOPMENT OF SAFETY SCIENCE

VIKTOR PORADA

Vysoká škola finanční a správní, Praha

KVĚTOŇ HOLCR

Paneurópska vysoká škola v Bratislavě

EDUARD BRUNA

Vysoká škola finanční a správní, Praha

ABSTRACT

The development of each particular science is to some extent determined by ideas about its place in the system of scientific knowledge. In this Communication are formulated suggestions and problems related to security research in the process of formation and development of safety science. Attention is focused on the theoretical and methodological approaches and questions exploring the needs of scientific knowledge and its transfer to a security practice.

Keywords: Theory, methodology, police and security science, safety research

ABSTRAKT

Rozvoj každé konkrétní vědy je do jisté míry determinován představami o jejím místě v systému vědního poznání. V předkládaném sdělení jsou formulovány náměty a problémy spojené s bezpečnostním výzkumem v procesu konstituování a rozvojem bezpečnostních věd. Pozornost je zaměřena na teoretické a metodologické přístupy a na otázky zkoumání potřeb vědeckých poznatků a jejich transfer do bezpečnostní praxe.

Klíčová slova: Teorie, metodologie, policejní a bezpečnostní vědy, bezpečnostní výzkum

Úvod

Rozvoj každé konkrétní vědy je do jisté míry determinován představami o jejím místě v systému vědního poznání. V historii bezpečnostních činností mělo a má i v současné době řešení této otázky podstatný význam pro určení její funkce a úlohy v bezpečnostní politice státu (celé EU) i při objasnění zdrojů těch poznatků, jejichž využívání zvyšuje potenciál bezpečnostních prostředků a metod identifikace, poznání bezpečnostní situace, ale i procesu realizace konkrétních bezpečnostních činností.

V současném období se výrazně zvyšuje potřeba nových vědeckých poznatků a potřeba vědecké organizace systému bezpečnostních činností. Nové strukturální a funkcionální dimenze bezpečnostní praxe vyžadují efektivní transfer vědeckých poznatků, který funguje jako permanentní extenze a vzájemné ovlivňování vědeckých poznatků a praktické činnosti. Jeho efektivnost je ovlivňována především úrovní reálného využívání vědeckých poznatků v bezpečnostní praxi.

Transfer vědeckých poznatků do bezpečnostní praxe je aktualizovaný a dynamizovaný následujícími potřebami:

- Potřeba adekvátně a včas reagovat na měnící se podmínky ve vývoji bezpečnostní situace.
- Potřeba komplexně a vědecky reagovat na procesy modernizace a organizovanosti metod a prostředků ohrožujících bezpečnost občanů.
- Potřeba v reálném čase identifikovat a řešit rozpory mezi dynamicky se měnící situací a relativně stabilními přístupy jejího řešení.
- Potřeba měnit a stabilizovat postavení bezpečnostních orgánů a organizací.
- Potřeba efektivněji využívat existující vědecké poznatky v bezpečnostních činnostech a intenzivněji inovovat tradiční postupy.

- Potřeba rychleji a důsledněji překonávat gnozeologické, osobnostní, sociální a bezpečnostně orientované odborné překážky, které vznikají v transferu vědeckých poznatků.

Transfer vědeckých poznatků probíhá v proměnlivém a sociálně složitém sociálním prostředí, které průběžně generuje množství různých bezpečnostních situací, jejichž řešení je ovlivňováno řadou nejrůznějších faktorů:

- konkrétní úrovní konstituování a rozvoje bezpečnostních věd na národní a mezinárodní úrovni,
- úrovní a stupněm institucionálního zabezpečení bezpečnostních věd (materiálního, personálního, finančního apod.),
- efektivností transferu vědeckých poznatků do profesních činností bezpečnostních orgánů, především do řídicí činnosti bezpečnostních manažerů základního, středního i vrcholového stupně,
- připraveností vědeckého společenství bezpečnostních věd poskytovat bezpečnostní praxi využitelné vědecké poznatky,
- připravenost subjektů bezpečnostní praxe systematicky přijímat, aplikovat a využívat vědecké poznatky (na všech úrovních manažerských funkcí ministerstva vnitra, ministerstva obrany a dalších stupňů řízení bezpečnostních orgánů),
- stupněm eliminace retardačních faktorů a bariér.

Je potřebné zkoumat nejen „technologické“ aspekty získávání vědeckých poznatků, jejich gnozeologická omezení, ale také proces jejich realizace v konkrétní bezpečnostní činnosti. Spíše však tušíme, že představy o možnostech efektivního využívání vědeckých poznatků jsou neúplné a zkreslované vlivem nejrůznějších skutečností. Současně lze také předpokládat, že nedostatečné jsou také představy teoretické fronty o možnostech efektivního využívání vědeckých poznatků v bezpečnostní praxi. Analyzovat skutečný stav a hledat jeho příčiny je pochopitelně velmi důležité, ale také z mnoha důvodů značně obtížné teoreticky, metodicky, časově i sociálně.

V současnosti je málo relevantních údajů, které by mohly vypovídat o efektivnosti transferu vědeckých poznatků do bezpečnostní praxe. Proto je potřebné postupně skládat mozaiku parciálních problémů, prohlubovat analýzu determinujících a ovlivňujících faktorů, formulovat a ověřovat hypotetická tvrzení a postupně hledat metodicky uspokojivá řešení.

Všeobecně můžeme konstatovat, že neexistuje žádná právní či organizační norma, která by v bezpečnostní organizaci explicitně nařizovala aplikovat vědecké poznatky do bezpečnostní praxe. Uvedené konstatování jen umocňuje význam subjektů transformace, jejich hodnotové orientace

a pozitivní postoje potřebné pro identifikaci vědeckých poznatků a jejich využívání v konkrétní bezpečnostní činnosti.

V některých směrech jsme předložili vlastní výsledky, ale upozorňujeme na naléhavou potřebu se nadále vážným způsobem, tedy výzkumem, zabývat:

- Základními kategoriemi úvodu do teorie a metodologie bezpečnostních věd s cílem připravit tak podmínky, pro rozvíjení se konstituujícího nového vědního oboru „Bezpečnostní vědy“. To znamená pokračovat ve snaze prohloubení poznatků o základních teoretických a metodologických přístupech, které umožní následnou analýzu a prohloubení znalostí o bezpečnostní profesi, cílech a úkolech bezpečnostních orgánů, bezpečnostních situací a bezpečnostních činnostech.
- Dále nastínit ve formě modelové představy schéma o tom, jak vědecké poznatky získávat, rozšiřovat, implementovat a transformovat do bezpečnostní praxe. Jde o to pochopit a prozkoumat, jak se vědecké poznání a jeho výsledky prosazují do složitých variant bezpečnostní praxe, analyzovat metodologické, metodické i konceptuální základy procesu transformace vědeckých poznatků do základních struktur bezpečnostní organizace. Lze předpokládat, že dosažené poznatky přispějí k prosazení širšího užívání, rozšiřování a posilování vědeckých poznatků v bezpečnostní činnosti.

Struktura nových poznatků v uvedeném směru by mohla být zaměřená na tento obsah (okruh problémových úkolů), který by mohl být součástí výzkumu orientovaného na konstituování a rozvoj bezpečnostních věd:

- Metodologické analýzy (přístupy a úrovně) a formování bezpečnostních věd. Zde se nabízí pojednání o praxeologii jako vědě o správném jednání, o metodologii, její struktuře, funkcích, úlohách a cílech. V další části jsou lze předpokládat zařazení základních komponent vědeckého poznání, jeho objekt a subjekt, stupně, roviny a jejich vzájemné souvislosti. Následně je třeba popsat algoritmus vědeckého poznání a uvést, jak jsou charakterizovány jeho základní formy, počínaje vědeckým faktem přes vědecký problém, hypotézy až po vědeckou teorii a její základní znaky a funkce.
- Teoretická východiska metodologie orientovat na vymezení praktických věd, a jejich zaměření na praktické vědy jako vědy o umělém a o jednání, a uvedení základních charakteristik praktických věd a naznačit celý cyklus praktického poznání.
- Bezpečnostní vědy tedy rozvíjet jako „vědy praktické“, tzn. předložit základní pojmy a východiska teorie bezpečnostních věd, předmět bez-

pečnostních věd, kategorie bezpečnost a bezpečnostní jednání, profesní profil a profesní činnost bezpečnostního pracovníka a charakteristické aspekty teorie bezpečnostní činnosti, která obsahuje základní aspekty bezpečnostní činnosti, která je zaměřena na teoreticko-metodologická východiska zkoumání a podstatu bezpečnostních činnosti a její determinanty, charakteristické rysy bezpečnostních činnosti a základní principy bezpečnostní činnosti. Dále rozpracování otázky: pojem, obsah a hlavní organizačně taktické formy bezpečnostních činnosti.

- Gnozeologické a sociální komponenty bezpečnostních věd. Tento okruh problémů může být zaměřen na systémové uspořádání bezpečnostně-vědního poznání. Zde lze předpokládat popis geneze, strukturu, základní metodologické instrumentarium bezpečnostně-vědního poznání a také předložení klasifikace metod vědeckého poznání. Dále objasnit společenské komponenty bezpečnostních věd, zejména jejich vědecké společenství, společenskou objednávku vyvolávající potřebu konstituování bezpečnostních věd a popis specifik komunikace mezi představiteli bezpečnostních věd a bezpečnostní praxe.
- Rozvíjet znalosti o potřebách vědeckých poznatků v současné bezpečnostní praxi. Východiskem bude samotné filozofické chápání vztahu teorie a praxe, které analyzuje a definuje složitě strukturovaný fenomén potřeb bezpečnostní praxe z hlediska psychologického, sociologického a profesiografického přístupu a uvádí indikátory pro poznání potřeb bezpečnostní praxe. V rámci potřeb včasnosti nových vědeckých poznatků obsahuje prognózování jako specifický druh vědeckého poznání, metodiku a metody získávání prognostických poznatků a využívání prognostických poznatků v prostředí bezpečnostní organizace.
- Transfer vědeckých poznatků do bezpečnostní praxe, analyzuje charakteristické rysy, stránky transferu a uvádí možné pohledy a přístupy na jeho chápání, v rámci informačního transferu vědeckých poznatků do bezpečnostní praxe se prezentuje globální plán informačních potřeb, informace jako prostředek poznání bezpečnostní situace, informační cyklus a proces praktické realizace informačního cyklu, který je završen celkovým přehledem na různé aspekty transferu vědeckých poznatků do praxe.

Toto pojednání lze završit např. problematikou transferu vědeckých poznatků v přípravě a realizaci rozhodnutí, která je složena z těchto částí: obecná východiska integrování vědeckých poznatků do činnosti všech organizačních prvků bezpečnostní organizace, roviny transferu vědeckých

poznatků, transfer vědeckých poznatků v procesu rozhodování, bezpečnostní manažer jako řídicí subjekt transferu a bariéry transferu vědeckých poznatků.

METODOLOGICKÝCH ANALÝZY A FORMOVÁNÍ BEZPEČNOSTNÍCH VĚD

Při rozpracování speciálních metodologických problémů bezpečnostních věd, nelze ignorovat stav, a tedy výsledky, které se dosáhly při výstavbě metodologie ve 20. století na různých úrovních a určených pro různé skupiny (typy) vědních disciplín.

Existuje mnoho koncepcí metodologie věd i metodologie praktických věd, které by mohly tvořit vhodné východisko, základ, „vzor“ práce na formování prvotní koncepce metodologie bezpečnostních věd. Jedno ze zajímavých východisek vidíme ve využití výsledků a zkušeností, které se dosáhly při budování a naplňování programů obecné metodologie (praxeologie) (T. Kotarbiński), metodologie věd (K. Ajdukiewicz) a v duchu těchto programů rozvíjené metodologie praktických věd (W. Gasparského a dalších metodologů). Šlo by o kontinuování polské metodologické tradice, tzv. *praxeologické tradice*. Myslíme si, že rozhodnutí využít tyto výsledky a zkušenosti by nám poskytlo mnoho znalostí, metod (způsobů), „vzorů“ a též rozpracovaný konceptuální aparát na řešení problémů na úrovni formující se speciální metodologie věd. Takto postupoval W. Gasparski při přípravě vlastního náčrtu programu metodologie praktických věd. Využil přitom program metodologie K. Ajdukiewicze a koncepci praktických věd T. Kotarbińského. Uvědomil si, že „poskytují dobře zdůvodněné (ugruntowane) základy metodologie projektování. Toto chápání spojuje praxeologický přístup s přístupem systémovým“¹.

Právě z tohoto pohledu hodláme ukázat a charakterizovat úlohy, funkce a cíle obecné metodologie (praxeologie), metodologie věd a metodologie praktických věd, jejich význam a možnosti při zkoumání speciálních metodologických problémů, včetně metodologických problémů bezpečnostních věd.

Chceme upozornit, že věda, stejně jako i speciální vědy jsou předmětem nejen metodologických analýz, ale i dalších vědních disciplín, které dostaly název vědy o vědě. Ukážeme, že metodologie věd i metodologie praktických věd jsou jen jednou z mnohých věd o vědě. Ani metodologické analýzy, ani

¹ W. Gasparski, *Prolegomena do metodologii projektowania*, [w:] *Prakseologia*. č. 41, 1972. s. 5–22.

analýzy vědy realizované dalšími vědami o vědě (historií vědy, sociologií vědy apod.) nemohou nahradit speciální vědy, jejich kompetence při řešení jejich konkrétních problémů. Metodologie věd, historie vědy, sociologie vědy a další vědy o vědě plní při poznávání vědy jiné úlohy a cíle. Vznikly jako významný produkt rozvoje věd a důležitý nástroj jejich reflexe. V této souvislosti se zaměříme na následující okruhy problémů: Úlohy a cíle praxeologie (obecné metodologie), Úlohy a funkce metodologie věd, Metodologie vědeckého poznání.

ÚLOHY A CÍLE PRAXEOLOGIE

Jako východisko našich analýz úloh a cílů praxeologie využijeme jednu z jejích mnohých charakteristik. Praxeologie (z řeckého *praxis* – čin, činnost, jednání; *lógos* – věda) je věda o správném jednání². Praxeologie jako vědní disciplína vyrostla z bohatých, mnohotvárných a nevyčerpatelných zdrojů, které ve svých tvrzeních obsahovaly neocenitelné informace o lidské praktické zkušenosti o moudrosti. Jsou to „pravdy, ke kterým lidstvo dospělo během staletého praktikování ekonomizace a jiných druhů zdokonalování jednání“³. Praxeologie soustřeďuje pozornost na jednání, kde má důležité místo subjekt jednání, člověk a jeho vědomá zaměřenost na správnost jednání (činnost)⁴.

Historie praxeologie ukazuje, že důležitým zdrojem jejího myšlení byly různá přísloví, aforizmy, výroky filozofů, které se týkaly praktické a životní zkušenosti. Úlohou praxeologů bylo na jejich základě formulovat tvrzení, doporučení, zákazy, výstrahy týkající se správného jednání. Jak zdůraznil T. Kotarbiński, praxeologie nevyžaduje „žádnou etickou ctnost, nýbrž racionálnost průběhu jednání“. Praxeolog si uvědomuje, že v různých morálních poučeních, bajkách se střídají tvrzení, ve kterých vystupují odkazy na dobro,

² Polský termín „*sprawny*“ jsme překládali do slovenštiny termínem „správny“. V rámci českého překladu byly použité na překlad významu tohoto termínu také dva termíny, a to „dokonalý“, „náležitý“. Překladatel upozornil na problémy spojené s nalezením nejvhodnějšího ekvivalentu polskému termínu „*sprawny*“.

³ T. Kotarbiński, *Sprawność i błąd*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1970, s. 121.

⁴ V textu budeme používat termíny „jednání“, „činnost“ jako významové ekvivalenty především ze stylistických důvodů. Termín „činnost“ budeme používat podobně jako termín „jednání“ na označení vědomého lidského jednání. Termín „činnost“ se používá i v širším významu na označení vědomé, tvůrčí činnosti člověka, ale i na označení činnosti zvířete, stroje, podvědomých, reflexivních činností, které nezahrnujeme do významu termínu „jednání“.

šlechtnost, důstojnost s tvrzeními, která „svým izolovaným obsahem jsou zcela prostá jakékoli emocionální propagandy, s ‘chladnými‘ tvrzeními, jejichž předmětem je účelnost či protiúčelnost, náležitost či nenáležitost těch či oněch způsobů přistupování k věci“⁵. To neznamená, že praxeologie nehodnotí lidské jednání, ale přistupuje k němu, jak ještě naznačíme, z pohledu „technických“ aspektů.

Ve druhé polovici 19. století začaly vznikat, pokud použijeme Kotarbiňského termín, „počáteční formy“ nebo „embryonální formy“ praxeologie. Jejich tvůrci byli předchůdci Kotarbiňského výkladu praxeologie, která poskytla výklad lidského jednání v „úplné obecnosti“⁶. Předchůdcům T. Kotarbiňského se nepodařilo udělat rozhodující krok na cestě k praxeologii, a tedy vytvořit „základy teorie jednání“, a zároveň se na dané základy podívat „z určitého hlediska – účinnosti“⁷. Tvůrcem praxeologie jako vědy o zásadách správného jednání, systematické kodifikaci takovýchto zásad se stal T. Kotarbiński. Prvou prací věnovanou této problematice byly *Szki-ce praktyczne* 1913. Jeho cesta k praxeologii jako „kompaktnímu celku“ (T. Pszczołowski) anebo „konzistentní doktríně“ (T. Kotarbiński) trvala ještě více než padesát roků a v určitém smyslu ji dovršil v práci *Traktat o dobrej robocie* (1955).

Praxeologie je zajímavým a ilustrativním příkladem vzniku a konstituování nové disciplíny, která se zaměřila na zkoumání správného jednání. Historie praxeologie popsala její zdroje, ze kterých praxeologické myšlení vycházelo a tvořilo východiskový materiál pro její zobecnování. Její problémy dlouho dřímaly, jak vzpomenu Kotarbiński, v nějaké inkubační formě. „Nakonec stává se i to, že přichází čas na (daný) soubor problémů, který doposud dřímal v nějaké inkubační formě a nyní se stal z nějakých

⁵ T. Kotarbiński, *Pojęcia i zagadnienia metodologii ogólnej i metodologii nauk praktycznych*, [w:] *Studia Filozoficzne*, č. 3, 1972. s. 16.

⁶ První výklad praxeologie podal M. Martin pod názvem „ponologie“ v práci *Ponos* (řecky práce) (1863). Termín „praxeologie“ podle historika praxeologie J. Jordana (J. Ostrowského) použil L. Bourdeau (1882) v díle *Teorie věd*. A. V. Espinas zamýšlel vybudovat praxeologii pod názvem „obecná technologie“, která měla zkoumat pravidla z oblasti technik a různých užitkových umění. A. Bogdanov v práci *Tektologie* zkoumal „mnohost forem jednání z co nejobecnější perspektivy“ (T. Kotarbiński). E. Słucki napsal práci věnovanou formálně-praxeologickým zásadám výstavby ekonomie (1926). Vznikly i další práce úzce spojené s problematikou praxeologie a jejími různými zdroji.

⁷ T. Pszczołowski, *Zasady sprawnego dzialania*, Wiedza Powszechna. Warszawa 1967, s. 114–116.

důvodů přitažlivým. Právě podobný osud povolává do života praxeologii⁸. Ve svém rozvoji zaznamenala přechod od „embryonálního“ stádia do stádia „zralého“, které bylo založené na bázi systematického využívání vědeckých poznatků již zformovaných nebo vznikajících vědních disciplín a specializací, které různým způsobem ovlivňovaly praxeologii.

Praxeologie si ve vzájemných vztazích (působeních) k jiným vědám na různých úrovních obecnosti dále formovala a vymezovala svůj předmět zkoumání, rozšiřovala svoji poznatkovou bázi a metodologické instrumentarium a zpřesňovala hranice svojí aplikability. Výrazné vzájemné vlivy byly na jedné straně mezi praxeologií a na druhé straně mezi vědami o práci, dalšími speciálními vědními disciplínami, jako je ekonomie, sociologie, právo, psychologie, ale i mezi nově vzniknutými specializacemi a vědami, jako je kybernetika, teorie informací, teorie systémů, teorie her, teorie rozhodování. Je třeba vzpomenout i vzájemné vztahy mezi praxeologií a filozofií, které v této souvislosti nebudeme zkoumat. Zvláště si však budeme všimát vliv praxeologie (obecné metodologie) na metodologii věd a metodologii praktických věd pěstovaných na různých úrovních.

V našich dalších úvahách budeme vycházet z Kotarbińského koncentrovaného vyjádření úloh a cílů praxeologie, které formuloval takto: „A to, za prvé, vyjasňování pojmů, za druhé – formulování tvrzení, za třetí – vynalézání nových tvrzení a za čtvrté – systematizace tvrzení, za páté – jejich používání⁹. Nejsou to jednoduché úlohy. Jejich realizací praxeologie sleduje dosažení hlavního cíle, a to systematického prozkoumání správného jednání a formulování obecných zásad, norem správného jednání.

První úlohou je vyjasňování pojmů. Je úzce spojená s budováním jazyka praxeologie, s budováním specifického praxeologického konceptuálního aparátu, praxeologického slovníku, který se využívá na formulování praxeologických tvrzení. T. Kotarbiński a další praxeologové vybudovali originální slovník praxeologických termínů. Při jeho výstavbě se jasně projevila tradice analytického uvažování, využívajícího prostředky, které poskytuje i moderní formální logika. Dosáhnout přesnosti, odstraňovat nejasnosti, mnohoznačnosti, neostrosti výrazů, které patří do praxeologického slovníku, je důležitou úlohou praxeologa. Zpřesňování jazyka nepovažují praxeologové za samoúčel. „Ukazuje se, že je užitečné a nevyhnutelné mít arzenál co nejpreciznějších slovních nástrojů. Chápajíc to, praxeologové přistoupili

⁸ T. Kotarbiński, *Úlohy a problémy praxeologie*, [w:] *Filozofia*. XXVI, č. 1, 1958. s. 14.

⁹ T. Kotarbiński, *Hasło dobrej roboty*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1968, s. 10.

ke konstrukci slovníku praxeologických termínů¹⁰. Kotarbiński zahrnul do tohoto slovníku: 1. termíny sloužící k popisu struktury činů, které nemají hodnotící charakter, a 2. termíny vyjadřující technické, utilitární hodnocení z hlediska správnosti jednání.

Zdůraznili jsme, že praxeologie soustřeďuje svoji pozornost na vědomé lidské činnosti, kterým můžeme přiřadit přívlastek „správné“. Předpokládá to vypracování celé řady dalších specifických praxeologických pojmů, které mají hodnotící charakter a patří do části praxeologie, kterou Kotarbiński nazval *normativní*. Její základní úloha spočívá ve formulování norem (direktiv, pravidel) správného jednání. Při záměrech jednání se setkáváme s hodnotami, které se dělí na hodnoty emocionální (vyjadřují citový vztah ve vztahu k hodnocenému jednání) hodnoty utilitární (technické, nevyjadřují citový vztah k tomu, co je hodnocené). Podle Kotarbińského jen „utilitární hodnoty určují rozsah úloh praxeologie“¹¹.

ZÁVĚR

Předkládané odborné sdělení, které jsme uvedli, není v žádném směru závazné pro budoucí řešitele v tomto směru, jde pouze a myslíme si, že o podložený podnět, námět pro vytvoření smysluplné struktury nového mezinárodního bezpečnostního výzkumu zaměřeného na teoretické a metodologické problémy konstituování a rozvoj bezpečnostních věd.

Jsmo si samozřejmě vědomi toho, že výstupy vědeckých aktivit, které byly dosaženy pro konstituování policejních věd nepretendují na jejich úplnost, tím méně na jejich korektní vyřešení¹².

Spíše naopak, předkládané výstupy považujeme za vstupní etapu procesu dalšího rozvíjení policejních, ale i bezpečnostních věd. Jejich budování jako plnohodnotného (a vědeckou komunitou akceptovaného) vědního odboru bude žádoucí kriticky přehodnotit námi předložené názory na meritorní problémy a postupně je rozšiřovat, prohlubovat, zpřesňovat a systémově integrovat.

Vědeckým problémem s nejvyšší prioritou je a nesporně bude i v bližší budoucnosti precizace samotného předmětu bezpečnostních věd. Aktuálním tématem doposud neuzavřených odborných diskusí jsou zejména otázky spojené se vztahy mezi policejními vědami na straně jedné a vědami

¹⁰ Ibidem, s. 21.

¹¹ T. Kotarbiński, *Hasło dobrej roboty*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1968, s. 97–98.

¹² V. Porada, K. Holcr et al. *Policejní vědy*, Aleš Čeněk, Plzeň 2011, K. Holcr, V. Porada et al. *Policejní vědy. Úvod do teorie a metodologie*, Aleš Čeněk, Plzeň 2011.

právními a rodičími se vědami bezpečnostními na straně druhé. Většinově již bylo dosaženo shody v tom, že policejní vědy vchází do (konstituujících se) věd bezpečnostních. Dramatičtější diskuse doposud probíhají mezi odborníky, kteří až hypertrofizují právní aspekty policejních a bezpečnostních věd a odborníky, kteří obhajují jejich autonomii (bez toho, že by význam právních věd pro policejní a bezpečnostní činnosti ignorovali).

Druhým meritorním problémem bezprostředně podmiňujícím další rozvíjení bezpečnostních věd je jejich metodologické instrumentarium.

Jinak řečeno, vědecké teorie nemohou získat status vědeckosti, aniž by byly uvedeny i nástroje, pomoci níž byly tyto teorie budované. V tomto směru se nabízí využití doposud nedoceněnou metodologii věd praktických, jakožto věd o bezpečnostních činnostech, věd o jejich projektování a konec konců o jejich optimalizaci. Poukazuje na malou efektivnost předtím upřednostňované metodologie věd fundamentálních, jež svoje poslání, být nástrojem rozvíjení bezpečnostních věd neprokázala. Neméně významné úlohy jsou spojené s dalšími adaptacemi metod jiných (příbuzných) věd v prospěch věd bezpečnostních.

Třetím základním vědeckým problémem, který bude před vědeckým společenstvím bezpečnostních věd s větší či menší naléhavostí vyvstávat, nesporně bude potřeba systematického rozšiřování a zpřesňování kategoriálního aparátu. Samotná bezpečnostní praxe si vynutila vytvoření všeobecně užívaných pojmů, které také v každodenní komunikaci víceméně uspokojivě fungují. Třeba však přiznat, že jejich neurčitost, nepřesnost a nejednoznačnost způsobuje nejednou komunikační nedorozumění.

Od jazyka vědy se však požaduje určitost, přesnost a jednoznačnost. To ale neznamená, že jazyk vědy a jazyk hovorový jsou od sebe oddělené. Jazyk hovorový do jazyka vědy vchází, avšak po předchozím definování jeho pojmů, po vymezení jejich rozsahu a obsahu. Právě tyto operace s pojmy jsou a zůstanou i v budoucnosti významnou úlohou rozvíjejících se bezpečnostních věd.

Čtvrtým základním znakem vědních oborů je budování systému vlastních vědeckých teorií. Bylo-li řečeno, že policejní vědy je žádoucí rozvíjet jako vědy praktické, pak tím nebylo míněno, že nemají svoji teorii. Bezpečnostní vědy bez vlastní teorie by samozřejmě ztratily status vědního oboru. Bezpečnostní vědy se liší od věd fundamentálních především typem otázek a adekvátních odpovědí, jejichž systémová integrace tvoří systém teorie.

Za meritorní otázky věd fundamentálních jsou považovány otázky „co je a proč to je?“ a věd praktických „co má být a jak toho co nejefektivněji

dosáhnout?“. Hlavní funkcí věd fundamentálních je „vysvětlování jevů“, věd praktických „projektování efektivního jednání“. Artefakty věd fundamentálních jsou hodnoceny jako „pravdivé nebo nepravdivé“, věd praktických jako „správné nebo nesprávné“. Bezpečnostní vědy jako vědy praktické si tak budují svůj systém teorie, avšak jiným způsobem nežli vědy fundamentální. Jeho další rozvíjení tedy patří k trvalým úlohám vědeckého společenství bezpečnostních věd.

Konstituování a rozvíjení bezpečnostních věd je nemyslitelné bez vědeckého společenství, tedy vysoce kvalifikovaných odborníků aktivně působících v policii a jiných bezpečnostních sborech. Jeho příprava se musí stát integrální součástí rozvíjení policejních i bezpečnostních věd. Obsah a metodiku přípravy vědeckého společenství těchto věd nelze volit subjektivně, bez zohledňování objektivních faktorů, které náplň a formy jeho přípravy bezprostředně anebo i zprostředkovaně ovlivňují. Ať už bude zvolený jakýkoliv model přípravy vědeckého společenství, musí podle nás splňovat tyto požadavky:

- vycházet z komplexní analýzy aktuálních a permanentně se měnících potřeb bezpečnostní praxe. Jinak řečeno, přípravě profesionálů působících v bezpečnostních organizacích zajišťujících bezpečnost občanů a státu by mělo předcházet vypracování profesiogramů rozhodujících činností,
- následovat by mělo vypracování profilů absolventů, vybavených znalostmi a dovednostmi korespondujícími s odpovídajícími profesiogramy. Odborně náročné úlohy spojené s rozvíjením bezpečnostních věd budou nutně vyžadovat obrat v přípravě studentů třetího stupně vysokoškolského studia (doktorandů). Bude žádoucí posílení vědecké části jejich studia a také důslednější orientace jejich vědeckých aktivit na aktuální problematiku bezpečnostních věd. Netřeba zvláště zdůvodňovat, že rozvoj bezpečnostních věd by výrazně podpořily kvalifikační práce vypracovávané při získávání vědecko-pedagogických titulů (docentů a profesorů, na Slovensku i doktorů věd),
- až v třetím kroku by měl být vypracovávaný obsah a voleny cíle studijních oborů, zejména studijních odborů doktorandského studia. Za nereálnou by neměla být považována ambice začlenění bezpečnostních věd do systému už etablovaných vědních oborů, jakož i současné soustavy studijních oborů.

Rozvíjení bezpečnostních věd se neobejde ani bez aktivní a systematické spolupráce s vědeckými domácími a zahraničními vědeckými nebo vědec-

ko-pedagogickými institucemi. Již navázané kontakty by měly být posilněny (resp. obnoveny) a formou mezinárodních výzkumných týmů, autorských kolektivů nebo mezinárodních konferencí, seminářů, workshopů a jiných vědecko-teoretických aktivit integrovat rozptýlené odborné, personální, finanční a další potenciály participujících zemí.

Príspevek byl podpořen z prostředků Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Vysoké školy finanční a správní.

The paper has supported by the Institutional support for long-term strategic development of the research organization University of Finance and Administration.

LITERATURA

1. Černík V., Viceník J., Višňovský E., *Praktické usudzovanie, konanie a humanitná interpretácia*, IRIS, Bratislava 2000.
2. Erneker J., Porada V. et al., *Problémy transferu vědeckých poznatků v prostředí policejní organizace*, PA ČR, Praha 2004.
3. Erneker J., Porada V., *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*, PA ČR, Praha 2006.
4. Fehérváry J., Hanak G., Hofinger V., Stummvoll G. et al., *Theory and Practice of Police Research in Europe (Presentations and Contributions from CEPOL Policie Research and Science Conferences 2003–2005)*, CEPOL-European Police College, Bramshil /Viena 2006.
5. Filkorn V., *Pojem metody*, [w:] *Filozofia*, roč. 1972, č. 3 a 6.
6. Gasparski W., *A Philosophy of Practically. A treatise on the Philosophy of Tadeusz Kotarbinski*, [w:] *Acta Philosophica Fennica*. Vol. 53, Helsinki 1993, s. 25–32.
7. Gasparski W., *Projektowanie, nauka i filozofia: perspektywa prakseologiczna*. [w:] *Dziedzictwo logicznego empiryzmu* (ed. M. Czarnocka), Wydawnictwo IFIS PAN, Warszawa 1995, s. 91–109.
8. Gasparski W., *Prolegomena do metodologii projektowania*, [w:] *Prakseologia*. č. 41, 1972. s. 5–22.
9. Gasparski W., Straecki A., *Badania projektowania: programy, osiągnięcia, kierunki rozwoju* (Próba charakterystyki), [w:] *Prakseologia*. č. 2, Warszawa 1979. s. 9–12.
10. Holcr K., Porada V. et al., *Policajné vedy. Úvod do teórie a metodologie*, Aleš Čeněk, Plzeň 2011.
11. Holcr K., Porada V. et al., *Úvod do teorie a metodologie policejních věd*, PA ČR, Praha 2004.

12. Holcr K., Viceník J., *K niektorým vybraným filozofickým a metodologickým otázkám konštituovania policajnej vedy*, [w:] *Policajná teória a prax*. č. 1/1998. s. 19–20.
13. Holomek J., Šimanovská T., *Úvod do metodológie praktických vied*. (Policajné vedy ako vedy praktické.), Akadémia PZ, Bratislava 2002.
14. Kmita J., *Z metodologicznych problemów interpretacji humanistycznej*, PWN, Warszawa 1971.
15. Kotarbiński T., *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Ossolineum, Wrocław, Warszawa, Kraków 1961.
16. Kotarbiński T., *Hasło dobrej roboty*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1968.
17. Kotarbiński T., *Medytacje o życiu godziwym*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1967.
18. Kotarbiński T., *Pojęcia i zagadnienia metodologii ogólnej i metodologii nauk praktycznych*, [w:] *Studia Filozoficzne*. č. 3, 1972, s. 5–12.
19. Kotarbiński T., *Praxeologie*, Academia, Praha 1972.
20. Kotarbiński T., *Sprawność i błęd*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1970.
21. Kotarbiński T., *Úlohy a problémy praxeologie*, [w:] *Filozofia*. XXVI, č. 1, 1958. s. 14–25.
22. Pabis S., *Metodológia i metody nauk empirických*, PWN, Warszawa 1985.
23. Porada V., Holcr K. et al. *Policejní vědy*, Aleš Čeněk, Plzeň 2011. ISBN 978–80–7380–314–8.
24. Pszczolowski T., (red.) *Mala encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Ossolineum, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1978.
25. Pszczolowski T., *Zasady sprawnego dzialania*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1967.
26. Wójcicki R., *Metodologia formalna nauk empirycznych*, Ossolineum, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1974.

prof. JUDr. Ing. Viktor Porada, DrSc.

Institut kriminologie, bezpečnostních věd a prevence negativních jevů ve společnosti, Vysoká škola finanční a správní, Praha, e-mail: viktor.porada@mail.vsfs.cz

prof. PhDr. Květoň Holcr, DrSc.

Paneurópska vysoká škola v Bratislavě, e-mail: kveton.holcr@paneurouni.com

doc. JUDr. Eduard Bruna, Ph.D.

Fakulta právních a správních studií, Vysoká škola finanční a správní, Praha, e-mail: eduard.bruna@mail.vsfs.cz